

Vermiste Zuid-Afrikaanse Staatscourant na ruim 70 jaar herontdekt !

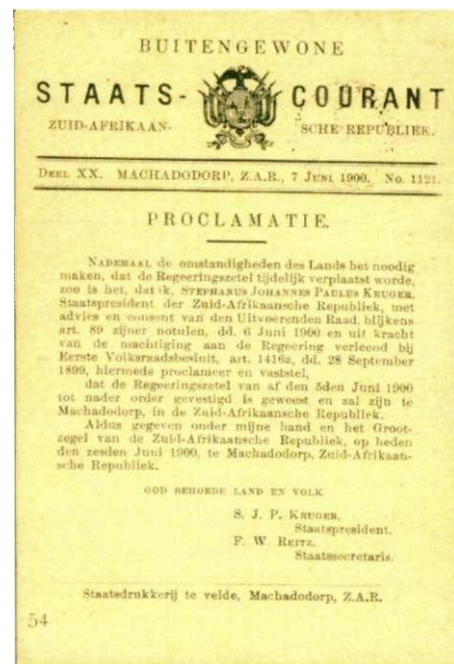
Dat de geschiedenis de filatelie behulpzaam is, is algemeen bekend. Maar andersom is veel zeldzamer. In onderstaand verhaal vertellen we over zo'n gebeurtenis. We gaan daarvoor terug naar Zuid-Afrika in het jaar 1900. Toen woedde er de Tweede Zuid-Afrikaanse oorlog (1899 — 1902). De twee onafhankelijke boerenrepublieken, Transvaal en Oranje Vrij Staat, trokken ten strijde tegen de Engelsen. Aanvankelijk verliep de oorlog voor de boerenrepublieken erg voorspoedig. Maar na een paar maanden, begin mei 1900, keerde het tij. De Engelsen met hun bondgenoten (o.a. Australiërs, Nieuw Zeelanders, Canadezen en legeronderdelen uit Brits India) kregen de overhand. Het conflict onttaarde later in een guerrilla oorlog, en de Engelsen namen hun toevlucht tot de tactiek van de verschroeiende aarde.

Eind mei was de Oranje Vrij Staat al bezet (of bevrijd, partijen hebben daarover natuurlijk een tegengesteld standpunt). De opmars van de Engelsen naar het noordelijk gelegen Transvaal was begonnen. Transvaal heette toen de Zuid-Afrikaansche Republiek (= ZAR). De regering zetelde in de hoofdstad Pretoria. Begin juni was Johannesburg (op ca. 60 km van Pretoria) door de Britten ingenomen. De ZAR regering moest nu maatregelen nemen. De regering, ambtenaren en allerlei hulpdiensten werden uit Pretoria geëvacueerd met treinen. Dit ging via de oostelijke spoorlijn Pretoria — Machadodorp -

Lourenço Marques (in het neutrale Moçambique, nu heet de plaats Maputo). Het voorlopige regeringscentrum werd te Machadodorp gevestigd.

Zoals in alle landen met een goed functionerende regering moet van dergelijke (ingrijpende) staatszaken aan de bevolking kond worden gedaan. Toentertijd (en nu ook nog!) gebeurde dit in het Staatsblad, of Staatscourant zoals het in de ZAR heette. Het regeringsbestel was op de vlucht, dus hoe moest dit nu? Gelukkig was men zo vooruitziend geweest om in een van de treinwagons een kleine drukpers te laden, de Staatsdrukkerij te velde. Er was ook een partij briefkaarten van de ZAR meegenomen. Dus niet gedraald: op de legerachterzijde van de briefkaart werd de Proclamatie van de Staatspresident der ZAR S.J.P. Kruger geplaatst. Aldus is de aan de Staatscourant No. 54 van 1900 vorm gegeven.

Historici hechten grote waarde aan de volledigheid van archieven. En laat nu het archief van de Staatscourant van de ZAR niet volledig zijn: No. 54 van 1900 ontbrak! Door een toeval heeft de directeur van de "Instituut vir Geskiedenisnavorsing van die Raad vir Geesteswetenskapelike Navorsing" (in Zuid-Afrika) in de vroege zeventiger jaren van de vorige eeuw bij 'n filatelist deze briefkaart/Proclamatie aangetroffen. Pas na 70 jaar konden de archieven van de Staatscourant weer compleet gemaakt worden! Het ontbrekende

stukje was door filatelisten al meer dan 70 jaar lang gekoesterd.

Deze briefkaarten zijn postwaardestukken, want de zegel is op de kaart ingedrukt. Van de briefkaarten met de gedrukte tekst van de Staatsdrukkerij te velde, Machadodorp, ZAR, zijn twee tarieven gebruikt: met een 1/2d of met 1d zegelwaarde. Bij veel 1/2d kaarten is een 1/2d ZAR zegel bijgeplakt, en er zijn ongeveer 1800 1/2d en 200 1d briefkaarten gedrukt. Ongebruikte kaarten zijn onbekend, alle kaarten zijn waarschijnlijk ontwaard met de Machadodorp poststempel, op 7 juni 1900. Echt gebruikte kaarten zijn heel zeldzaam, op de vingers van twee handen te tellen!

Voor een fraaie beschrijving (in het Afrikaans) over de achtergronden van deze kaarten is het boek van G.H. Jonkers en J. Groenewald — Die Machadodorp-briefkaarte van die Anglo-Boereoorlog (uitgegeven door de Filateliese Federasie van Suid-Afrika, 2006) van harte aan te bevelen.

De "historische" ontdekking is beschreven in: Die vermiste Staatskoerant — South African Philatelist, March 1982, p. 83/84.

De heer J. Stolk wil ik graag bedanken voor het beschikbaar stellen van de afgebeelde briefkaart.

J.W. Diesveld.

